

HungALIS – a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának automatizált könyvtári információs rendszere

A HungALIS-nak már eddig is – méltán – jó híre kelt a szakmai berkekben. A TMT örül neki, hogy az alábbi átfogó beszámoló közlésével öregbítheti és kitágíthatja ezt az elismertséget.

A számítástechnika megjelenése a könyvtárakban lehetővé teszi a hatékony olvasói kiszolgálást, a korszerű információs technikák elterjesztését, a belföldi és nemzetközi kommunikációt. Ezzel óriási adatállományok feletti áttekintést biztosít. A könyvtári munka szempontjából az egyszeri feldolgozást – többszöri felhasználást s az információ elektronikus formában történő cseréjét jelenti, amely minden eddiginél gyorsabban tudja eljuttatni a felhasználó, olvasó számára a releváns információkat. Ha az állományépítéstől a szolgáltatásokig minden automatizált, az egyes munkaállomások outputjai a következő munkaállomás inputjai, s az össz munka végeredménye egy helyileg, regionálisan és nemzetközileg egyaránt használható nyilvános (szakirodalmi) adatbázis.

Funkcionálisan a számítógép könyvtárba telepített eszköz, amely módot ad a könyvtáron kívüli információk könyvtárba integrálására, valamint munkaidőt szabadít fel a csak emberi intelligenciával, szaktudással elvégezhető feladatokra.

A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtárának számítógépes koncepciója a kifejlesztendő rendszerrel szemben a következő követelményeket támasztotta:

- ▶ legyen bővíthető, több munkahelyes;
- ▶ különböző típusú és terjedelmű információkat tudjon fogadni;
- ▶ a különböző munkahelyeken rögzített információkat egyetlen központi adatbázison keresztül gyűjtse, rendezze és szolgáltatassa;
- ▶ a rendszerben tárolt információkat biztonságosan őrizze;
- ▶ biztosítsa az adatvédelmet;
- ▶ legyen könnyen kezelhető;
- ▶ tegye lehetővé az információk különböző mélységű, sok szempontú visszakeresését;
- ▶ feleljen meg az egyszeri feldolgozás – többszöri felhasználás követelményének.

A rendszerben működő *munkaállomások* a következő feladatokra szerveződtek:

- ▶ gyarapítás (beszerzés, érkeztetés),

- ▶ bibliográfiai leírás,
- ▶ dokumentálás,
- ▶ témafigyelés,
- ▶ kölcsönzés,
- ▶ online adatbázis-szolgáltatás,
- ▶ adminisztráció (levelezés, a szükséges offline bizonylatok, statisztikák stb. elkészítése).

Mindegyik munkahely alkalmas az adatforgalom lebonyolítására. A könyvtár által meghatározott terminálokról lehetőség van az IIF (Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program) hálózatával való kétoldalú kapcsolattartásra (beleértve az elektronikus levelezést, az adatbázisok lekérdezését is). Mindegyik munkaállomás a nemzetközi és hazai szabványok figyelembevételével, egységes elvek alapján állítja elő és látja el kiegészítő információkkal azokat a szöveges adatállományokat, amelyek központi tárolásra kerülnek.

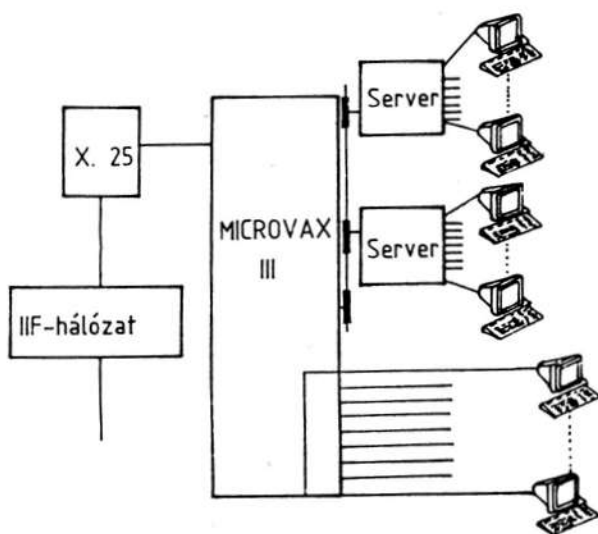
Az egyes munkaállomások automatizált funkciói a következők:

- ▶ a képernyős "adatlap" (beviteli űrlap), amely alkalmas a nyilvántartások végzésére, valamennyi dokumentumtípus szabványos bibliográfiai leírására, tartalmi feltárására. Az adatlap az egyes munkahelyeken kitöltésre kerülő mezők szerint tagolódik, vagyis mindenki csak a számára szükséges mezőket tartalmazó űrlappal dolgozik;
- ▶ munkatársak azonosítása, munkájuk mennyiségének mérése (statisztika);
- ▶ az input keletkezési idejének regisztrálása (átfutási idő);
- ▶ az egyes dokumentumokat leíró adathalmaz integrált kezelése, függetlenül attól, hogy melyik munkaállomáson rögzítették;
- ▶ ugyanazon dokumentumok adatai többszöri rögzítésének megakadályozása;
- ▶ a folyamatos adatbevitel és módosítás;
- ▶ a több munkahelyen is szükséges adatokhoz való egyidejű hozzáférés;
- ▶ a könyvtár által meghatározott ellenőrzési és javítási pontok után az adatmódosítás letiltása;
- ▶ a különböző formátumokban való megjelenítés;

- ▶ az adatbeviteli űrlapok több munkahelyről történő áttekintése;
- ▶ az adatállományok közötti mozgás;
- ▶ a különböző célú outputok (lista, jegyzék, statisztika, katalóguscédula stb.) kinyomtatása;
- ▶ a tárgyszórendszer kapcsolatainak (alá- és fölérendelés, szinonimák stb.) és a magyar, angol, német nyelvű fogalmak automatizált kezelése;
- ▶ meghatározott szempontok szerinti és meghatározott mélységű visszakeresés;
- ▶ profilszerkesztés, a találatok és a felhasználók megfeleltetése.

Az MTA SZTAKI KFIIR-labor munkatársaival kialakított integrált rendszer, a HungALIS (Hungarian Automated Library Information System) egységesen kezeli a vezetés-működés, a feldolgozás és a tájékoztatás feladatait. A felhasználók szempontjából – legyenek azok könyvtárosok vagy olvasók – kényelmes, egyszerűen kezelhető, számítógépes ismereteket nem igényel. Garantálja a rendszerben tárolt adatok biztonságos őrzését, és a könyvtár éves gyarapodását figyelembe véve, kb. ötévesi szerzemény egyidejű szolgáltatására alkalmas. Nyitott, további eszközök és funkciók befogadására képes. Illeszkedik a hazai és rajta keresztül a nemzetközi kommunikációs láncba.

A HungALIS számítógépes háttere (1. ábra) egy VAX III gép által vezérelt hálózat VMS operációs rendszer alatt. A könyvtári munka 22 db VT 320 terminálon folyik. Jelenleg 8 terminált használhatnak az olvasók. A hálózatban IBM-kompatibilis személyi számítógépek is vannak, amelyek részben önálló feladatokat látnak el, részben terminálként üzemelnek. A rendszer egyes elemei képesek a magyar ékezetes karakterek használatára. A terminálok az épület három szintjén helyezkednek el. A rendszer része az IIF-hálózatnak, amelyhez egy X.25 végponttal kapcsolódik.

1. ábra A HungALIS számítógépes háttere és hálózati sémája

Az alkalmazói szoftver az UNESCO által kifejlesztett CDS-ISIS VAX-os verziójából (2.33) kiinduló, de a feladatokhoz idomuló, gyakorlatilag az ISIS saját PASCAL nyelvén megírt, önálló fejlesztésű programcsomag. Az ISIS választását az indokolta, hogy a legtöbb hazai könyvtár erre a szoftverre építette rendszerét, tehát az együttműködésben, az adatcserében az ISIS használható leginkább.

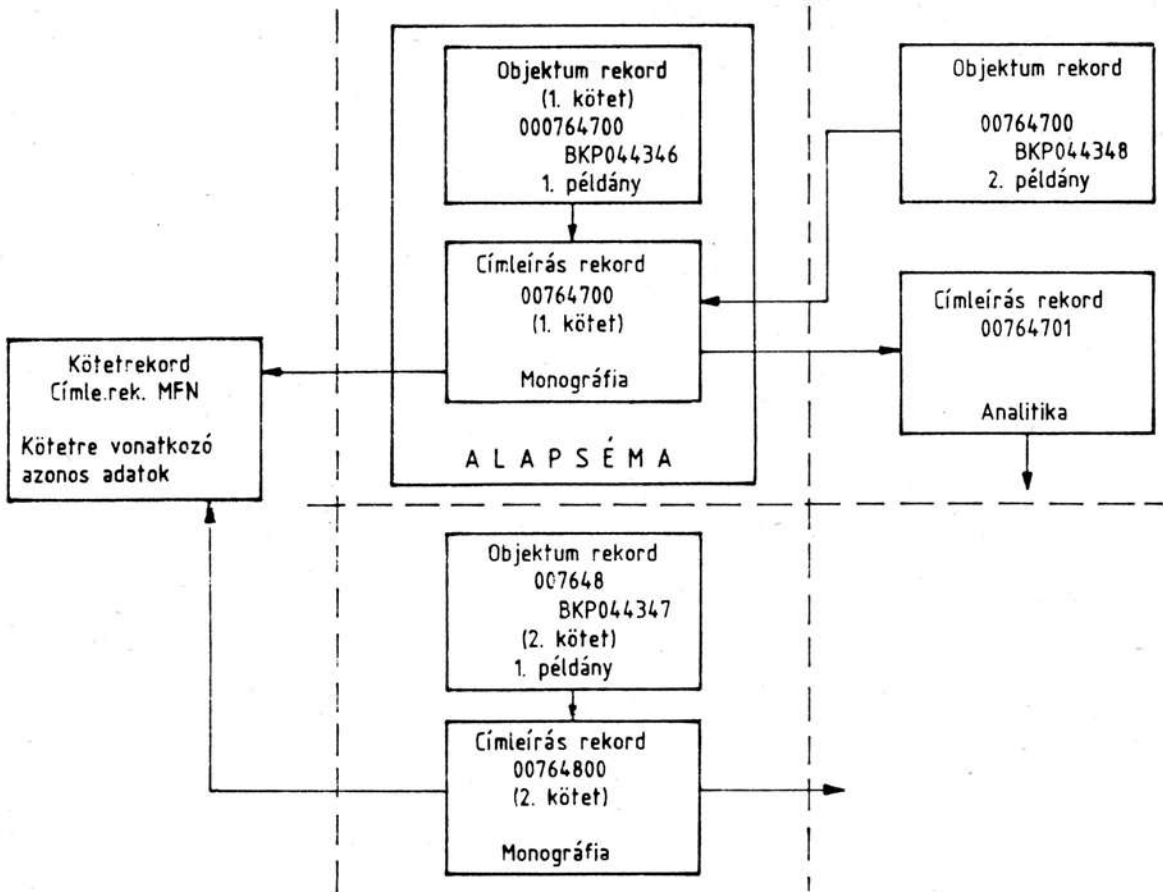
A rendszer leírása

A fejlesztés a hazai és nemzetközi szabványok figyelembevételével folyt, így moduljai a kis- és középkönyvtárak számára is könnyen adaptálhatók.

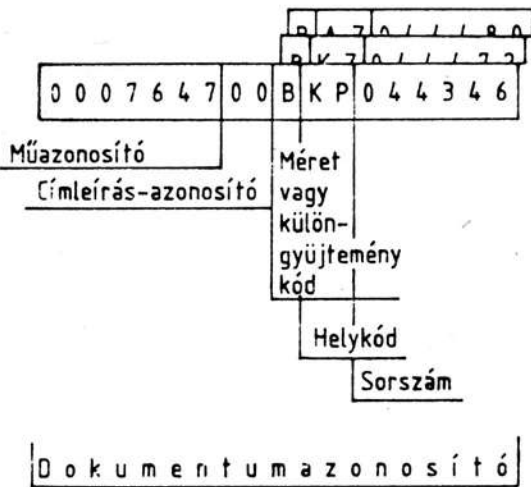
Rekordok és kapcsolatok (2. ábra)

A könyvtári feldolgozás és szolgáltatás valamennyi szempontjának gépi támogatását elérendő a dokumentumokat leíró információkat csoportokra bontottuk. A rendszer elkülönítve tárolja a művet leíró fizikai adatokat (ár, beszerzés, hordozó stb.), amelyek minden beszerzett mű esetén eltérőek lehetnek. A fizikai adatokat tároló egységet OBJEKTUM REKORD-nak nevezzük (rekord = összetartozó adatscsoportok). Külön rekordok szolgálnak a bibliográfiai adatok (szerző, cím, kiadó stb.) és a tematikus visszakeresést lehetővé tevő kulcsszavak tárolására; ezeket CÍMLEÍRÁS REKORD-nak hívjuk. A bibliográfiai adatok sok esetben ismétlődnek, pl. ha egy-egy művet több példányban, különböző információhordozón (könyv, kazetta stb.), különböző időpontokban szerzünk be. Az adatok csoportosítása lehetővé tette, hogy a cíMLEÍRÁST csak egyszer kelljen megalkotni. Így a rendszerben egy cíMLEÍRÁS rekordhoz annyi objektum rekord kapcsolódik, ahány fizikai példány van az adott műből. A kétféle rekord közötti kapcsolatot egy speciális azonosító, az ún. SZEMÉLYI SZÁM (3. ábra) teremti meg.

A személyi szám 18 karakterből álló kód. Első hét karaktere a művet azonosítja, begépelésével valamennyi azonos példányról információ nyerhető. Ez a műazonosító. A műazonosító a következő két (nyolcadik-kilencedik) karakterrel együtt a cíMLEÍRÁST azonosítja. Ha e két karakter 00, akkor monográfiáról van szó. A tizedik karakter a méret vagy különgyűjtemény kódja (pl. A, B, C), a tizenegyedik és tizenkettedik karakter a helykód, amely megmutatja, hogy az adott mű a könyvtár vagy hálózata melyik helyiségében található (olvasóterem, raktár, tanszék stb.). Az utolsó hat számjegy sorszám, amelynek az a funkciója, hogy tudjuk, azon a méreten vagy abból a különgyűjteményből hányadik a kérdéses dokumentum. A személyi szám nemcsak a rekordok közötti kapcsolatokat hordozza, hanem alkalmas arra is, hogy a könyvtáros gyorsan és egyértelműen azonosíthasson egy-egy adott dokumentumot. Az azonosító kialakításánál figyelembe vettük a raktárgazdálkodás

2. ábra A HungALIS rekordkapcsolatai

3. ábra Az objektum rekord és a címleírás rekord kapcsolatát biztosító azonosító, az ún. személyi szám

szempontjait is. A személyi szám szerkezete lehetővé tette, hogy az állomány átjelzetelese nélkül álljunk át automatikus nyilvántartásra.

Külön feladatot jelentett a többkötetes művek illesztése, a nyilvántartási és visszakeresési szempon-

tok egyeztetése. (Pl. a csak terjedelmi okokból külön kötetekbe kötött művek visszakeresési szempontból egynek, nyilvántartási szempontból annyi darabnak számítanak, ahány kötetből állnak.) Ennek megoldására született a KÖTET REKORD, amely valamennyi kötet azonos adatait tartalmazza, de fizikailag nincs mögötte dokumentum. A fizikai egységekről, az egyes kötetekről készült objektum és címleírás rekord hordozza az információt. Megjelentéskor viszont összerendelődik a kötetleírás és az egyes kötetek címleírása, ez a kapcsolat MFN szintű.

Az ismélődő adatok többszöri rögzítésének elkerülésére hoztuk létre a SEGÉDADATBÁZIS-okat. A segédadatbázisok tartalmazzák a szerzők, a kiadók, szállítók, cserepartnerek nevét, a sorozatcímeket, a tartalmi feltáráshoz szükséges tárgyszavakat, amelyeket – ha egyszer már bekerültek a rendszerbe – a következő alkalommal már csak áttemelni kell, elkerülve ezzel a többszöri rögzítésből eredő hibákat. A segédadatbázisok feltöltésére speciális adatlapok szolgálnak.

A felhasználó számára megjelenő információs tételben szereplő adatokat ily módon a rendszer a különböző rekordokból és segédadatbázisokból szerkeszti egybe.

Szolgáltatások (4. ábra)

Gyarapítás

A gyarapítást a rendszer azzal támogatja, hogy figyelemmel kíséri a megrendeléseket és beérkezéseket. A rendelés és a beérkezés összevetésével segít a hiányzó példányok reklamálásában. Ezek az információk online módon is megtekinthetők, vagy – kívánságra – listázva. A beszerzésre kiválasztott műveket különböző szempontok szerint lehet ellenőrizni (kiadó, nyelv, téma, szerző), ami segítséget nyújt a gyarapítási politika kidolgozásához is. A megrendelt művek állománya csak a tényleges beérkezéskor kerül át a rendszerbe.

Érkeztetés

A könyvtárosnak mind a könyv, mind a folyóirat érkeztetések módja van a behasonlításra. Könyv esetében ez a szerző, cím alapján, a még feldolgozáson lévő példányoknál személyi számmal történik. A beszerzett mű, amennyiben új címnek bizonyul, ebben a fázisban kapja meg személyi számát. A személyi szám kiosztásához a méret- és helykódot a kódokat tartalmazó listából kell kiválasztani. Érkeztetések kerül a rendszerbe a beszerzés módjára, az elosztásra, a dokumentum használatának módjára, a dokumentum állapotára vonatkozó információ.

Ezeket tartalmazza az objektum rekord, amelynek létrehozója az érkeztető könyvtáros. A folyóiratok érkeztetése annyiban tér el a leirtaktól, hogy a folyóiratok többes példányát nem szükséges megkülönböztetni. Ezért csak féleségenként készül objektum rekord minden egyes füzetéről. Az érkeztetőnek mindössze az impresszum adatváltozásait és a példányszámot kell szükség esetén módosítani. A szabványos impresszumadat innen kerül a cikk-címleírás adatlap meghatározott helyére.

Bibliográfiai leírás

Az önálló, elemző, többlépcsős bibliográfiai leírásokat kezelni tudó modul valamennyi, a könyvtárban előforduló dokumentumtípushoz alkalmazható. A munkatársak olyan segédadatbázisokat használhatnak, amelyek szükségtelenné teszik a már előfordult szerző, kiadó, sorozat nevének újrarögzítését, ezt a címleírásakor csak át kell emelni a megfelelő mezőbe. A megjelenítés többféle formában történhet. A katalóguskártyákhoz a szabványos központosítási jeleket és a kiemeléseket a rendszer automatikusan állítja elő.

Dokumentálás

A tartalmi feltárás háromnyelvű (magyar, angol, német) rugalmas tárgyszókészlettel dolgozik, amelyben a kapcsolatokat (lásd, lásd még), a viszonyításokat és a nyelvi azonosításokat a rendszer automatikusan kezeli. Ehhez igen komplex és hosszú előkészítő munkára volt szükség (fogalmak tisztázása, kapcsolatok létrehozása). Ez a munka azóta is együtt él a rendszerrel. A modul többnyelvű annotációkat, referátumokat, faktografikus információkat, hivat-

kozásokat is kezel, mégpedig részint a szabad tárgyszavak szerinti keresés engedélyezésével, részint – a hivatkozások esetében – a kapcsolatok megteremtésével.

Témafigyelés (SDI)

A modul lényege, hogy a beérkezett információs kéréseket – profilokká szerkesztés után – automatikusan hozzárendeli a felhasználókat azonosító kódokhoz. A számítógép figyeli azt is, hogy az újabb igények megfeleltethetők-e a már kész profiloknak, vagy új profil szerkesztésére van szükség, valamint azt is, hogy egy-egy profilt hány megrendelő használ, és egy megrendelőhöz hány profil tartozik. Ez az automatikus számlázás alapja is. A munkahely postázási funkciót is ellát; meghatározott időközönként listát vagy katalógusformátumot nyomtat.

Kölcsönzés

A modul funkciója egyrészt a kölcsönözhető művek, másrészt a kölcsönző olvasók nyilvántartása, illetve ezek egymáshoz rendelése. A művek oldaláról ez azt jelenti, hogy jelzést kapnak használatuk módjáról, az olvasók oldaláról pedig azt, hogy személyi adataik, az olvasójegyek lejáratí határideje, a kölcsönzési határidők, előjegyzések, felszólítások, késedelmi díjak rögzítése, illetve ezen adatok különféle kombinációban való összekapcsolása történik meg. Figyelembe vettük itt az olvasók státusát is, mert a különböző státusokhoz különböző jogosítványok tartoznak (pl. saját hallgatónak olcsóbb a másolási szolgáltatás stb.). Megkülönböztetett funkciót jelent a könyvtárközi kölcsönzés.

Online adatbázis-szolgáltatás

A kiépített adatbázisokban tárolt információk egy része online katalógusként funkcionál, amely biztosítja a szerzők, cím, téma, nyelv, kiadási adatok (év, hely) stb. szerinti keresést. A mélyebben feltárt információk (annotáció, referátum, faktográfia) és az egyes speciális adatbázisainkban tárolt adatok az egyes felhasználói célcsoportok (oktatás-kutatás, gazdaságirányítás, menedzsment stb.) döntés-előkészítő, gyorstájékoztatói igényeit kívánják támogatni.

Leltározás, statisztikák

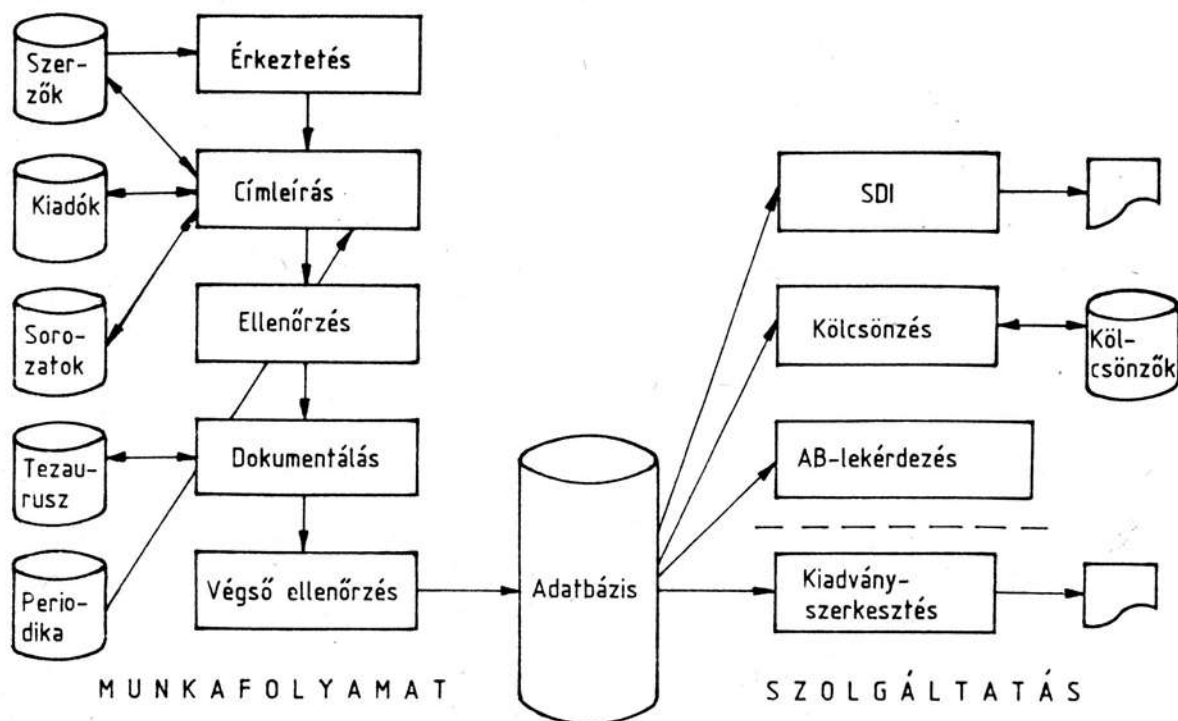
A leltározási munka a tényleges és a nyilvántartott állomány összevetéséből áll. Ezt a rendszer végső formában úgy támogatja, hogy a leltározást végző munkatárs egy memóriás vonalkódceruzával összegyűjti a tényleges állományra vonatkozó információkat, majd ezt áttölti a rendszerbe, amely automatikusan elvégzi az összehasonlítást, megadja az állományokat, a hiányt, a törléseket és az éppen kölcsönzött műveket a megfelelő bontásban. Az első fázisban a rendszer egy helykódra, szerzőre, személyi számra rendezett listát készít el, amelyet manuálisan kell összevetni a létező dokumentummal, s a hiányt a leltározónak kell a rendszerbe táplálnia,

amely automatikusan törli a hiányzó dokumentumok személyi számát annak a lehetőségnek a meghagyásával, hogy a dokumentum státusa újból létezővé váljon.

Háromféle statisztikai számbavétel történik. Az első az állományra, a dokumentum- és olvasói forgalomra, a második a munkatársak által elvégzett

munka mérésére, a harmadik pedig az adatbázisok használatára vonatkozik.

Offline bizonylatok készülnek minden egyes műre (egyedi leltárlap). A témafigyelés, kölcsönzés, nemzetközi csere számára szükséges levelezéshez a (kiadók, megrendelők, cserepartnerek) segédadatbázisokban megfelelő címjegyzékek vannak.

4. ábra A HungALIS munkafolyamatai és szolgáltatásai

Szétsugárzó szakirodalmi tájékoztatás

Az integrált számítógépes rendszer bevezetését közel egy évtizedes fejlesztési munka előzte meg könyvtárunkban. Ennek főbb szakaszai:

- ▶ a tartalmi feltárást és visszakeresést szolgáló szabad tárgyszórendszer kifejlesztése,
- ▶ a szétsugárzó szakirodalmi tájékoztatás átgondolása, továbbfejlesztése az új, immáron számítógépes környezetben, szem előtt tartva a könyvtár hosszú évek során kialakított információs politikáját, amelyet kettős funkciója is meghatároz: egyetemi, ugyanakkor országos gyűjtőkörű tudományos szakkönyvtár.

A szabad tárgyszórendszer három, egymástól elkülöníthető, de a keresés során logikailag összekapcsolható részből épül fel.

A tartalmi feltárást alapvetően a *THESAURUS* segédadatbázisban szereplő tárgyszavak segítségével történik, amely a közgazdasági és társadalomtudományok szakkifejezésein kívül a nemzetközi szervezetek magyar, angol, esetenként német vagy fran-

cia nyelvű elnevezéseit, ezek rövidítéseit, a valutakódokat és az országok neveit tartalmazza. A tárgyszórendszer rugalmas, állandóan tovább lehet fejleszteni. Egyben felhasználóorientált is, amennyiben konkrét fogalomra enged keresni. A rendszer a fogalmak között különböző *kapcsolatokat* tud kezelni a könnyebb tájékozódás érdekében. Ezek a következők:

Jel	Jelentés	Magyar megfelelője
SN	Scope Note	Értelmező
USE	Use	Lásd (használd helyette)
UF	Used for	Lásd (ehelyett használva)
BT	Broader Term	Főlérendelt term
RT	Related Term	Lásd még
NT	Narrowed Term	Term szűkítése

Példák:

Közlekedés RT → Áruszállítás

Áruszállítás	$\xrightarrow{RT}$	Közlekedés
Közlekedésszervezés	$\xrightarrow{USE}$	Forgalomszabályozás
Forgalomszabályozás	$\xrightarrow{UF}$	Közlekedésszervezés
Közlekedés	$\xrightarrow{NT}$	Légi közlekedés; Vasúti közlekedés stb.
Légi közlekedés	$\xrightarrow{BT}$	Közlekedés

A különböző kapcsolatok ismerete nemcsak a tartalmi feltárást végzők, de a felhasználók számára is elengedhetetlen. A Broader Term (BT) alá sorolt összes ún. "a n y" kapcsolatalem visszakeresése szükségtelen, a felhasználó ugyanis valamennyi kapcsolatalemre egy kérdés megfogalmazásával keres rá. Pl. az "any" Pénzügy megfogalmazásával a felhasználó megkapja a pénzügyi piacok, a nemzetközi, a vállalati és az állami pénzügyek tárgyszavak alá besorolt összes tételt. A tárgyszórendszerben az idegen nyelven történő keresést kétnyelvű (angol és német) tárgyszótár segíti, így a keresés e nyelveken is lefolytatható. A tartalmi feltárást támogatja a lényeges információt hordozó, de a tárgyszórendszerbe nem beépíthető fogalmakat tartalmazó SZABAD tárgyszómező. Ide olyan egyedileg használt fogalmakat építettünk be, mint a személynevek (NK), a földrajzi fogalmak (FR), évszámok (ÉV), vállalatok, bankok nevei (VB), termékek (PR), konferenciák (KO), modellek, függvények elnevezése (MF). A megfelelő prefixek használatával az adott terület szakirodalmát nagyobb halmazokban gyűjtve a legspecifikusabb keresési igények is kielégíthetővé válnak. A szabad tárgyszómezőben nyílik lehetőség a THESAURUS továbbfejlesztésére. A szakreferensek itt adják meg TJ prefixszel azokat a tárgyszavakat, amelyeket beépítésre javasolnak. A havonta megtartott tárgyszóértekezleteken közösen döntenek el, hogy ezek a megfelelő utalókkal együtt átkerüljenek-e a THESAURUS-ba, vagy továbbra is a szabad tárgyszómezőben maradjanak.

A tartalmi feltárást harmadik szintjéig a generikus tárgyszavak adják. Azok a felhasználók, akik nagyobb témát óhajtanak áttekinteni, a GENERIKUS tárgyszavak (subject heading) segítségével tájékozódhatnak témájuk szakirodalmáról. Ezek makro-, ágazati és mikroszintre bontják a rendszerben található közgazdasági szakirodalmat, továbbá a társadalomtudományokat (filozófia, pszichológia, politológia stb.). Így meglehetősen nagy számú információs tételt tartalmaznak. Célszerű ezért a keresőkérdéseket a generikus és specifikus tárgyszavak kombinálásával megfogalmazni. A generikus tárgyszavak szerinti keresés is lefolytatható angol és német nyelven.

A specifikus, szabad és generikus fogalmakkal történő feltáráson túl különböző adatbázisok építése elégíti ki a speciális keresési igényeket.

Az ECONINFO adatbázis, amelyben jelenleg közel 40 000 bibliográfiai tétel található, a BKE Központi Könyvtárba 1990 májusa óta beérkezett valamennyi

dokumentum információs tételeit tartalmazza. Oktatási, kutatási, üzleti igényeket szándékozunk a segítségével kielégíteni.

Az ECONINFO-n belül létrehozott adatbázisok három nagy csoportba sorolhatók, a tematikus, az üzleti életben hasznosítható, valamint az egyetemi funkcióból adódó adatbázisok csoportjába:

- ▶ A tematikus adatbázisok – *KÖRNYEZETVÉDELME, INFRASTRUKTÚRA, NEMZETKÖZI GAZDASÁGI KAPCSOLATOK* – létrehozását az e témák iránti fokozottabb igény indokolta.
- ▶ Az *INTERNEWS* és *HUNGNEWS* adatbázisok a külföldi és magyar napi- és hetilapok, valamint magazinok feltárt cikkeit tartalmazzák. Várhatóan az üzleti életben és a vállalatoknál dolgozó szakemberek körében lesznek népszerűek, de a külföldi felhasználók érdeklődésére is számíthatunk. Az információs tételek rövid, ún. tényadatokkal egészülnek ki a vállalatok piaci helyzetére, országok, régiók, ágazatok gazdasági eredményeire vonatkozóan.
- ▶ Kifejezetten egyetemi funkciókból adódóan építjük oktatóink szakirodalmi munkásságát, valamint oktatási és kutatási eredményeit tartalmazó *UNIPUB*, illetve az egyetemünkön megvédett doktori, valamint a közgazdasági tárgyú akadémiai értekezéseket tartalmazó *DISSERTATIONS* adatbázist.
- ▶ Az egyetemi képzés korszerűsítése következtében a társadalomtudományi szakirodalom iránti fokozottabb igény kielégítése céljából hoztuk létre a *TÁRSADALOMTUDOMÁNY* adatbázist.

A többszintű tartalmi feltárást követően a felhasználó egy-egy információs tételhez többféle úton juthat el a keresés során. Kiválaszthatja az őt érdeklő adatbázist, felhasználhatja a THESAURUS segédadatbázist, a generikus és szabad tárgyszavak pedig a téma minél egzaktabb leszűkítéséhez nyújtanak számára segítséget. Az egyéni keresőprofilok a gépen megadott utasítások figyelmes olvasása után különösebb külső segítség nélkül is megszereshetők. A tartalmi feltárást az esetek egy részében nem zárul le az adatbázisba irányítással, illetve a generikus és szabad tárgyszavas feltárással. A mélyebb szintű szakirodalmi információs igények kielégítésére a külföldi szakirodalom egy kisebb részéről magyar nyelvű, a magyar szakirodalom jelentős részéről pedig angol és német nyelvű annotációkat és referátumokat közlünk.

Szolgáltatások

A számítógépes rendszer bevezetése megteremtette azokat a feltételeket, amelyekre a korszerű szakirodalmi tájékoztatás épülhet. Szolgáltatáspolitikánk fókuszában továbbra is a felhasználói érdekek állnak, így az oktatás, kutatás, valamint a vállalati szakirodalmi szükségletek kielégítése. A nagy hagyományokkal rendelkező, de a manuális szer-

készítés minden hátrányát, így a késedelmes megjelenést is magukon viselő tájékoztató kiadványok helyét az adatbázisok foglalják el, amelyek speciális igények szerinti kiírása szükségtelemé teszi kurrens bibliográfiák készítését.

A felhasználók megfelelő gépi háttérrel az IIF-hálózaton keresztül érhetik el a rendszert, illetve ennek hiányában helyben, az olvasótermekben elhelyezett terminálokon.

A rendszeres számítógépes témafigyelés (SDI) alapja a tárgyszórendszer. A THESAURUS-ban szereplő szakkifejezések felhasználásával készülnek megrendelésre az egyéni profilok. Azoknak a felhasználóknak, akik a közgazdaságtan vagy a társtudományok nagyobb területei iránt érdeklődnek, a generikus tárgyszavak felhasználásával kötött profilokat kínálunk fel.

A rendszeresen nyújtott tájékoztatáson túl megrendelésre egyedi témabibliográfiákat is készítünk. A számítógép adta előnyök következtében az információ szolgáltatása a korábbiakhoz képest jelentősen lerövidül még a bonyolultabb keresésekénél is.

Azoknak a felhasználóknak, akiknek nincs módjuk online keresésre, offline szolgáltatás formájában biztosítjuk a szakirodalom elérését. A közművelődési könyvtárak és a vidéken dolgozó közigazdászok igényeit figyelembe véve alakítottunk ki olyan offline szolgáltatásokat, mint az új könyvek jegyzéke, amelyet folyamatosan nyomtatunk ki a feldolgozás végtermékeként, vagy a magyar közgazdasági szakirodalomból havonta kinyomtatott, tárgyszavakkal feltárt számítógépes kiadvány.

Mindezekon kívül a számítógépes rendszer kifejlesztése során létrejött bázison, a rendszer és a felhalmozott tapasztalatok értékesítésére speciális számítógépes szolgáltatások kialakítását is tervezzük:

- ▶ tanuló adatbázisok létrehozását,
- ▶ telekonferenciák, rendszerbemutatók, szakmai napok rendezését,
- ▶ a számítástechnika alkalmazásának segítségét a könyvtárakban,
- ▶ a feldolgozott számítógépes adatállományok áttöltését.

Mikrofilmezés

**Az Országos Műszaki Könyvtár vállal:
Felvételezést A/6-os mikrofilmlapra A/4-es eredetiről
Ára: 85 Ft/lap + ÁFA**

**Mikrofilmlap-másolást (A/6) diazofilmre
Ára: 30 Ft/lap + ÁFA**

**Visszanagyítást mikrofilmlapról A/4-es méretre
(21-szerestől 48-szoros nagyításig)
Ára: 10 Ft/oldal + ÁFA**

**Megrendelési cím, illetve további felvilágosítást ad:
Pusztai István, a fotolaboratórium vezetője
Budapest VIII., Múzeum u. 17. félemelet 51.
Tel.: 118-0943**